

Forsgrens®

Modell

för samspel mellan barn och föräldrar

Variabler att uppmärksamma när man bedömer om samspel fungerar tillräckligt bra mellan barn och deras föräldrar. Tillämpning för hur detta kan bedömas genom exemplifiering samt strategier för tolkning av samspelsprofil.

Förutsättningar:

1. variablerna får inte bedömas enskilt, en sammanvägning av flera variabler måste alltid göras för att nå ett tillförlitligt bedömningsresultat.
2. använd gärna skala vid bedömning, där 1= mycket låg samspelskvalitet och 10= mycket hög samspelskvalitet (se vidare Samspelsprofil).
3. utföraren skall ha en utbildningsnivå som motsvarar socionomexamen eller likvärdigt.
4. bedömning skall utgå från fakta och noggrann avvägning och bör alltid vägas av genom konsultation med kollega, chef eller handledare.
5. vid osäkerhet i bedömning - ställ klagörande frågor till föräldrar och andra personer som bedömningens resultat baseras på. Slutsatser får aldrig dras utifrån ett oklart underlag.
6. utgångspunkten vid bedömningen är att klargöra de problem som finns i föräldrarnas samspelsprofil i syfte att erbjuda adekvat hjälp och bearbetning till föräldern. Förhållningssättet är således att fokus ligger på lösning och inte på problem.

7. slutsatser får inte dras av enstaka händelser t ex att föräldern vid något tillfälle har låtit sina egna behov gå före barnets eller att föräldern vid enstaka tillfällen har haft svårt att hantera skuld. Föräldrarnas förhållningssätt påverkar barnet om beteenden upprepas, inte om de sker vid enstaka tillfällen. Samspelsmönster bedöms, inte enstaka händelser.

Variabler:

- **Förutsägbarhet** d v s föräldrarnas förmåga att vara förutsägbar - reagera och handla på ett liknade sätt i situationer, föräldrarnas förmåga att vara förståelig för barnet utifrån principen; om jag(barnet) gör A, så gör pappa B och inte helt plötsligt Ö.
- **Tydlighet** d v s att säga och visa det man menar, att använda ett barnanpassat språk och sätt som gör det möjligt för barnet att förstå det föräldern vill förmedla och möjlighet att göra det föräldern vill för att på så sätt få positiv förstärkning för ett positivt beteende.
- **Förmåga att hantera skuld** d v s att föräldern skall kunna känna skuld, att inte lägga över hanteringen av skuld på barnet, att inte hantera sin skuld genom att ge barnet presenter efter föräldrarnas impulsgenombrott.
- **Lagom gränssättning** d v s inte för hård gränssättning (risk att barnets självförtroende sänks och eller att barnet blir hämmat och initiativlöst) eller för låg gränssättning (risk för att barnet blir ohanterligt, otryggt och/eller odrägligt). Att gränssättningen är tydlig för barnet, så att det vet hur föräldern kommer att reagera.
- **Kommunikationsstil** d v s att den verbala och ickeverbala kommunikationen stämmer överens, att inte vara hotfull, att inte ställa villkor för att ge barnet kärlek, att ha förmåga att lyssna på barnet.
- **Förmedla trygghet** d v s att kunna trösta sitt barn, att ha fungerande rutiner som gör att barnet får en känsla av att förstå sitt sammanhang. Rutiner kring mat och sömn är absolut basnivå. Rutiner för lämning och hämtning på förskolan är exempel på en viktig rutin, men som inte befinner sig på absolut basnivå.

- **Självförtroendenivå**, hos såväl barn som förälder. Hos föräldern handlar det i första hand om självförtroende i föräldrarollen. Vid bristande självförtroende i föräldrarollen löser ibland föräldern bristen på eget självförtroende genom att påtala att det är fel på barnet eller den andra föräldern (och således inte fel på föräldern själv). Hos barnet handlar det i första hand om självbild d v s hur uppfattar barnet sig själv.
- **Kvalitetstid**, vilket innebär om familjen gör något roligt tillsammans t ex spelar spel, lägger pussel, åker till badhuset o s v. Kvalitetstid innebär odelad uppmärksamhet på barnet. Kvalitetstidens funktion är att ge en känsla av samhörighet samt att vara en balans till de konflikter som uppkommer mellan barn och föräldrar.
- **Förmåga att sätta barnets behov först**, denna variabel innebär att barnets behov skall komma före föräldrarnas t ex att föräldern måste lämna en rolig fest därför att klockan är mycket och barnet behöver sova eller att föräldern, som skall gå på konsert, inte kan lämna barnet till barnvakt därför att barnet har hög feber och behöver föräldratrygghet. Primärt är att föräldern förstår att barn har behov samt förstår hur dessa behov ser ut, annars blir det svårt att tillfredställa barnets behov. Det kan således vara så att föräldern uppfattas som att den sätter sina behov före barnets för att den helt enkelt inte förstår barnets behov och således inte kan uppfylla dem. I dessa fall handlar det primärt inte om att sätta sina egna behov före barnets utan om en oförmåga att förstå barnets behov.
- **Känslopråk i familjen** d v s att det är okej att ha och visa känslor i familjen, att föräldern kan tolka och förstå barnets grundkänslor (ledsen, arg, glad och rädd), att barnets handlingar inte utlöser extrema känsloutlösningar hos föräldern t ex att föräldern skriker okontrollerat, kastar saker eller slåss. Föräldrarnas känslopråk måste sätta barnets behov i första rummet.
- **Barnets hälsa** d v s att föräldern tar barnet till doktorn när barnet har fysiska symptom, att föräldern inte övertolkar och använder barnets hälsotillstånd (i extrem form munchauser by proxy), att barnet inte uppvisar psykosomatik (upprepat ont i huvudet, ont i magen). Det finns anledning att misstänka psykosomatik om läkarundersökningar gjorts och inget påvisas i kombination med frekvent och upprepad smärta.

- **Förmåga att säga förlåt** d v s föräldrarnas förmåga att kunna be sitt barn om ursäkt på ett uppriktigt och förståeligt sätt, föräldrarnas förmåga att ta ansvar för negativa handlingar och att förmedla detta till barnet.
- **Hantering av riskfaktorer** såsom våld, missbruk och psykisk ohälsa. Inger föräldern att detta är ett problem, har föräldern sökt hjälp för sitt problem, hur är föräldrarnas inställning till påverkan på barnet.
- **Föräldrarnas egna modeller** d v s modellinläring/inre bilder/familjesystem. Vilka erfarenheter har föräldern från sin egen barndom och sina egna föräldrar, var dessa goda förebilder, kan de ge vägledning för föräldrarnas nuvarande föräldraskap.
- **Föräldrarnas bild av sitt barn** d v s hur beskriver föräldern sitt barn; realistiskt, nedvärderande eller idealiserat.
- **Empatisk förmåga** vilket bland annat kan innebära att föräldern påverkas när barnet blir ledset eller gör sig illa, att föräldern i någon utsträckning känner barnets smärta, att barnets känslor berör föräldern, att föräldern inte uppfattas som kall och avstängd.
- **Anknytning** i form av att barnet väljer sin förälder framför vem som helst, att barnet(under 6 år)i utredningssituation/behandlingssituation vid något tillfälle söker föräldrarnas blick eller frågar efter föräldern, att barnet som blir ledsen söker föräldrarnas tröst framför tröst från andra.
- **Symptom hos barnet** t ex att barnet inte visar upp symptom på självförtroendeproblem, känsloproblem och samspelsproblem med jämnåriga i kontext som förskola eller skola. Ett bristfälligt samspel mellan barn och deras föräldrar ger i många fall symptom av ovanstående, då barnet inte förstår relationen med föräldrarna blir det svårt att behärska andra relationer. Kraftigt utagerande beteende (slår andra, kastar saker, gallsCRIKER, aggressionsanfall, ofta okontaktbar vid utbrott, förstör andras lek, hamnar i upprepade konflikter, kan fungera bra i en-till-en situation med en pedagog) eller allvarligt introvert beteende (inåtvänd, avståndstagande, avvisar andra, kan ibland leka med ett utvalt barn eller pedagog) är andra symptombilder för samspelsproblem mellan barn och deras föräldrar som måste undersökas och bedömas vidare.